

דור דעה מאת יהודיאל אריה האמעלהאר, הוגה דעת תשי"ב

הרה"ק מו"ה מנחם מענדל זצ"ל מוויטעבסק

עם החבריא העולים לאה"ק תוב"ב

א.

בספר „שבילי אמונה“ נתיב העשירי, כתיב בשם מדרש: „כי יתנדבו הרבה מישראל ותופשי תורה וחסידים ואנשי מעשה לבוא לדור באה"ק להתישב בירושלים איש איש כפי נדבת לבו ונצצה רוח טהרה וחבת הקודש מארבע פינות העולם אחד מעיר ושנים ממשפחה וע"ז נאמר, כי אנכי בעלתי בכם ולקחתי אתכם אחד מעיר ושנים ממשפחה והבאתי אתכם לציון וכאשר יתישבו החסידים ההמה למען היות להם גיר ויתד נאמן בהר הקודש ובירושלים ישמע הקב"ה שועתם ויקרב קץ הגאולה“.

הנבואה הזו נתקיימה בימים ההם, אשר לדגלי הרדיפות על החסידים, נתעורר הרה"ק מוהר"מ זצ"ל מוויטעבסק לעזוב את ארצו ולעלות לאה"ק בשנת תקל"ז, ואתו עמו גלו רבים משלומי אמוני ישראל כצפון ומים כאשר נביא זכרם להלן.

הרה"ק מוהר"מ בהרב ר' משה ז"ל מוויטעבסק, שהי' חד מבני היכלא קרישא של הבעש"ט ז"ל, ובעת שהי' בנו מנחם מענדל בשחר ט"ל ילדותו לקחו על זרועותיו עמו להבעש"ט ז"ל, ואחרי פטירת הבעש"ט כשנתגלה אורו של הרבי ר' בער ממעוריסט זצ"ל, נסע הרה"ק מוהר"מ מוויטעבסק לשמוע לקח מפה קדוש המגיד הגדול, והי' אחד המיוחד שבתלמידיו, ואחרי פטירת רבו המגיד זצ"ל, קבע מוהר"מ מושבו בעיר האראדאק ושם הפיץ מעינות חכמתו, דולה ומשקת מתורת רבו לכל הצמאים לשמוע דברי אלקים חיים, וגם חבריו הרה"ק מרה אברהם הכהן אבר"ק קאליסקא, והרה"ק ר' ישראל פאליצקער, והרה"ק מו"ה ברוך קאסובר בע"ס „צמורי צבורה“, והגאון הקדוש מרה שניאור זלמן מלארי זללה"ה, נסעו אליו להסתופף בצלו ולהתרבק עמו כריבוק חברים מקשיבים.

הרה"ק מוהר"מ ז"ל הי' מתנהג בגדולה וכבוד, הדור בלבושו מלבר, ומלגאו בחדרי לבבו פנימה הי' ששל בפ"ע בתכלית השפלות, והגה"ק מלארי ז"ל העיד עליו, שהי' בבחי' „מורח וראיין“, ועוד הי' לו מדרגת גבוהות ורמות.

טרם עזבו את ארצו נסה את כחו לעשות שלום בין החסידים והמתנגדים, ונסע לוויילנא בלוי"ה „הרב“ מלארי, להתראות עם הגאון מוויילנא ז"ל, כדי להוציא מלבו את כל הספקות והחשדים שיש לו על החסידים, וכבואם שמה התאכסנו בבית הרב הגאון מרה שמואל ז"ל האבר"ק, הוא קבלם בספ"י והי' שו"צ רצון מצדדם זה, בתקותו אשר עי"ז תשקע אש המחלוקת, וכל העם על מקו' יבוא בשלום, אמנם הגראו"ו ז"ל לא רצה לקבל פניהם, וכאשר נודקו אליו גדולי ונכבדי העדה והפצירו בו לשמוע התנצלותם של ראשי החסידים שבאו, אז הלף

הלך לו ועזב את העיר עד אשר נסעו הרמ"מ ונוהרש"ז ז"ל לדרכום. כאשר ראה הרה"ק רמ"מ ז"ל שאין לקוות עוד להשכין שלום ביניהם, שם על ה' מבטחו כי לא יעזוב את חסידיו, והכין לדרך פעמיו לאה"ק. ובחודש אדר בשנת תקל"ז נסע הוא וסיעת מרחמוהי הלא הבה, הקרושים ר' יעקב שמשון שיפיטיבקער, ור' אברהם קאליסקר ור' ישראל פאליצקער, והצעיר שבכולם הגה"ק מוהרש"ז מלארי זללה"ה. נכבדי החסידים מאנ"ש נסעו לקוותם עד עיר מאהלוב שצל נהר דיניסטר, ושם נפרדו מאת רבותיהם בנפש מרה.

הרבנים הגאונים הקדושים הג"ל, בבואם לעיר סטאמבול לא יכלו לנסוע הלאה עד אשר ימצאו אניה בטוחה, ונתעכבו שמה כמה ימים, ובמשך היותם שם בא הרה"ק משיפיטיבקא אל הגאון מוהר"י בכר דוד האבר"ק סטאמבול והרבה לפלפל עמו בחריפות ובקיאות. וישאלוהו הגאון בכר דוד אם הניח כמותו בחו"ל, ענה לו מוהר"ש משיפיטיבקא, כי הניח את הרה"ק ר' ברוך במעזיבז נכד הבעש"ט ז"ל, שיודע את התורה כנתינתה מסיני (החסידות להר"א מארקוס).

בהיותם בסטאמבול באו הקדושים הג"ל להשתטח על קבר הכהן הגדול הרב ר' נפתלי כ"ץ ז"ל כפאזען בע"ס סמיכות חכמים, אשר לפני חמשים שנה קורם להם, נסע גם הוא לאה"ק וחיים שבך בסטאמבול ושם מנ"כ. והוא ז"ל בא בחלום להגה"ק מוהרש"ז מלארי ז"ל, שישוב לביתו לנהל את מפלגת החסידים ולא יסע הלאה לאה"ק. וגם הרה"ק מוהר"מ מוויטעבסק הסכים לזה וע"כ שב, הרב ז"ל לביתו.

או בימים ההם נתעוררו משפחות רבות מאחבי יושבי רוסיא לעלות לאה"ק, אך בבואם לסטאמבול תם הכסף מהרבה משפחות אשר לא שערו את ההוצאות מראש, וכאשר באו הקדושים הג"ל לקחו גם אותן המשפחות עמהם, אשר עלה להם לכמה א"פים גרוש ובאו לזה"ק צכת ויתישבו שמה, והעולים לקחו למו את בית הכנסת של מרן הב"י לבית תפלה, ויחלו מיד לבנות להם בהכנ"ס לבדם אשר בו יתפללו עמ"י דרכם ושיטתם ומנהגיהם.

הרה"ק מוהר"מ מוויטעבסק ז"ל, בבואו לאה"ק ה' אומר: הנה חז"ל אמרו, אוירא דארץ ישראל מחכים, ואמנם כן הוא, כי בהיותי בחו"ל, אמרתי הלאי ואזכה עוד להתפלל כרת באהבה ויראה עם כל הכוונות עכ"פ תפלת י"ח אחת בכל ימי חיי, ועתה כבואי לאה"ק אחכמה, ואומר הלאי ואזכה לומר למצער כרכה אחת כרת לפני השי"ת. גם ה' אומר, כי הבאים לאה"ק צריכים לסלק כל המדרגות שהשיגו בחו"ל ולהיות כאחד האדם ולהתחיל מחדש לעבוד להשיג מדרגות (החסידות להרא"מ ע' קמ"א).

בשנת תקל"ח כאשר אך התישבו בצפת, באו ככתבים וגביית עדות מרבני ליטא לרבני אה"ק, וביאו דבתם רעה על הקדושים הג"ל, אבל רבני אה"ק הספרדיים לא שמו לבם להם ויכבדו את הקדושים הג"ל בכבוד גדול. אמנם האשכנזים שישבו בצפת לפני בואם, שהיו מכת המתנגדים, המה הציקו להם מאוד. הרה"ק מוהר"מ יאמר באחד ממכתביו לחו"ל: „כי כל הרדיפות שסבלו מהמתנגדים בחו"ל כאין כאפס היו מיל היסורים שהי' להם בצפת מהמתנגדים האשכנזים ולכן נאלצו לעזוב את צפת“.

הרה"ק מוהר"מ ומוהר"א קאליסקער וחלק גדול מעדהם באו וישבו

בעה"ק טבריא, ועד היום ישנו שם הכולל רייסיץ שיסדו שם בעת ההוא.

ב.

בראשית שנת תקל"ח נאלץ הרב ר' ישראל סאליצקער לעזוב את ארצה"ק ללכת לחו"ל, כי תם הכסף אשר הביאו אתם לדגלי ההוצאות הרבות, שהוציאו על המשפחות שבאו עמם, ונוסף לזה הוטל עליהם מס הגלגולת, עד כי לא נשאר להם גם ללחם לפי הטף, ולמען חלץ מהר את בני עדתם ממצבם הנורא סר ראשונה לקושטא ויציע את מצבם לפני השרים הגדולים ראשי עדת הספרדיים, והמה קבלוהו בספי" ונתנו לו סכום הגון לשלם את נושיהם ולמען להחיות את נפשם. משם נסע למרינת רוסיא ועסק בתיקון ה"מעמדות" הוא עם "הרב" מלארי, ועם הרה"ק ר' ישכר בער מגיד דק' ליבאוויטש, ובדעתו הי' לחזור לארצה"ק, אבל בהיותו בדרך מסעו בא לעיר פאסטוב להשתטח על קבר איש אלקים הררי"א מלאך זצ"ל, וכאשר הלך משם ובא העירה שלח אחר הח"ק ואמר להם שהרי"א המלאך בקש ממנו שישאר שם להיות שכן אצלו, ונתבקש שם לישיבה של מעלה, והח"ק קיימו דבריו ונקבר אצל המלאך זללה"ה.

הרה"ק מוהרמ"מ ז"ל שלח שליח מיוחד מרי שנה בשנה לרוסיא, פולין, וואלין, ומסר ביר השליח מכתבי "קבלה" על הסכומים שקבלו בשנה העברה ברב תודות וברכות, גם מכתבי מוסר והדרכה, הורה להם דרכי החסידות עפ"י שיטת הבעשים והמגיד הגדול זללה"ה.

והחסידים אנ"ש שבחור"ל שלחו מכתביהם ע"י אותו השליח להרה"ק מוהרמ"מ בשאלותיהם, מהם ששאלו שאלות בחסידות ועבודת ה'. ומהם בשאלות על אודות בני חי"א ומונא. והרה"ק השיב להם ע"י השליח היוצא לחו"ל בשנה הבאה. לאחד שהפציר בו לברכו ברכת פרי הכטן השיב ברברים האלה: "אבל על עיקר בקשתו עבור בני... בושט פנים כסתני התחת אלקים אני, היו הי' דבר הי' ביד הבעש"ט ויגזור ואמר ויקם, אחר הי' ומהקדמונים לא קם כמוהו ואחריו על עפר מי יקום, הגם שכמה גדולי צדיקים בדורנו פה להם וידברו את אשר יכסחו לא כן אנכי עמדי... ואם אף גם זאת אמת שאין שום אפשרות עוה"ב בלא בנים בודאי יהי' לך בנים..." (מכתב ז').

לאחר שהי' מתאונן על ביטול העסק שנתפרנס ממנו, יאמר: "והסיבה אין היא העיקר אלא המעשה... ואם אי אפשר לעסוק בסבה זו, שטה מעלי ועבור ואחוז לך אחת הסיבות האחרות, ולפי רעתי ועצתי אפי' אם תתבטל גזרת המלכות ויהיו רשאין בעסק סבת המחיה, ירחיקו אותה מה דאפשר להרחיקה כי מאחר שהקטרוג עלי' אין הברכה שורה בה, וכמה וכמה קהלות וכל מדינת פאדאליע אשר בימי נהיתה מניעת פרנסה זו מאתם אשר כל חייהם הי' תלויים בה, בחיי הרב בעש"ט ובחיי מורי הרב נשמתם בגנוי מרומים, ותהי בעינינו במצחק כי מה איכפת לך בהשתנות הסיבה, וכן הי' שנתרומם קרנם למעלה יותר בהסתם לסיבות אחרות ומר"מ וכל מעשה ידם ברכת הי' ותמלא ארצם כסף אשר מתחלה היתה המדינה רלה ועני' בהיות סבת הפרנסה מצוי', ואח"כ בהמנע הסיבה נתברכו ממקור הברכות כללא דמלתא הוא – האמונה..." (מכתב ר').

אמנם בראותו, כי למרות התאמצותו ויגיעתו לנהל את מפלגתו מרחוק ע"י המכתבים, לא יעצור כחו להזק את האחדות והסתדרות, כי רבים מאנשי החלו לשוטט לבקש תורה מפי הצדיקים שבחו"ל, אז כתב לאנשי כי לא ילכו לרעות בשדות אחרים אצל צדיקי פולין בדרכים חדשים, כי אם יקבלו עליהם את הרב הגאון הקדוש מוהרש"ז מלאדי, ואנשי שמעו לעצתו ונקבצו כולם תחת דגל הרב לבקש תורה מפיו ולהסתופף בצלו.

ג.

מהכתבים והמכתבים, ששלח לאנשי יהודות להם דרכי החסידות (שנדפסו בליקוטי אמרים"ו, אגרת הקודש"ו, ובחבת הארץ" ובמאסף „ירושלים" ח"ב וחי"ג), משתקפת שיטת החסידות בכלל ושיטתו בפרט, שהיא האבן הראשה והיסוד שעליהם בנה הרב בעל „התניא" את שיטתו „חסידות חב"ד".

במכתב ד' מבאר את שיטתו בבטול היש, שעיז יבא לירי „דבקות" בשורשו, בדברים אלה: „היות ידוע דבר ה' ע"י נביאו (ישעי מ"ג, ז') כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, שהוא מלא כל הארץ כבודו, ובכל הגשמיות יש רוחניות, חיות רוחני, שהוא פסוק (נחמי' ט', ו') ואתה מחי' את כולם, והוא גלות השכינה הקדושה המסתתרת בכל הדברים יענים, והיות ידוע שהגוף הוא גשם כלה, ולא נקרא אדם אלא הנפש, והגוף הוא בשר אדם, כמאמר ושכות ל', ז"ב) על בשר אדם כו' והנפש היא החיות שבגוף והיא יש לה התקשרות עם הרוחניות מעולם לעולם עד מקום מחצב הנשמות ולמעלה למעלה עד אין סוף ב"ה... וזהו הנקרא הקמת שכינתא מעפרא שהוא להפשיט מכל אוכני גשמיות שהיא עפר ולהעלותם עד מקום הרצון, וכמו כן בלכתו לעשות משא ומתן או שאר ענינים שבהם גשמיות כודאי והם עניני שכינה הקדושה המסתתרת בהם..".

במכתב י"ד כותב הרש"ז כהן, כדברים האלה על הרה"ק מוהרמ"ם ז"ל: „מגלה רזין ומסתורין בכל שבת ושבת, ילאה הפה לדבר והלב לחשוב גם באין מבין כי הדברים עתיקים, ומדבר על העצים והרומם, צומח, חי, מדבר ומראה פנים לכל דבר ומפשיטן הפשט גמור עד לעילא לעילא מכל אתון ונקודין עד א"ס ב"ה כו'".

במכתב ט', יבאר הרה"ק מוהרמ"ם ז"ל אופן ההפשט להפשיט מכל דבר הלבושין הגשמיים ולהעלות הניצוץ הקדוש עד לשורשו, כדברים האלה:

ועל ידי המדות מתנהג הכל והן הנה חיות של כל דבר ואין מציאות בעולם חוץ מהו' מדות שהן חג"ת נהי"ם, אהבה כ' חסד', ויראה מ' גבורה', ורחמים מ' תמארת', ובהתעבות ובהתגלות הג' מדות יותר נקראות נצחון, נצח', והדיות, הוד', והתקשרות, יסוד' וגר כידוע, וזהו בכל דרכיך דעהו ומאמדם (סוטה י"ד) הדבק במדותיו, שיתן האדם אל לבו כל פועל ותנועה ראי' ושמיעה, מחשבה ודבור דאתי לירי, מאיזו מדה שתהי', יתבונן עכ"ם הלא ד' זו, שהרי בלעדו אי אפשר וידבק באותה מדה אליו ית"ש, דרך משל כשתבא לו איזה אהבה, שלא לאהוב אותו החמר, כי אם להבין שחיות הפנימיות אהב אותו החומר ומצייירו ע"ד אהבה לכן ידבק עצמו באהבתו אל החיות הפנימי שבתוכו שהוא אליו ית"ש המחי' את הכל,

ואם אמנם הוא ית' אין סוף כי גבוה מעל גבוה שומר אבל אנחנו משיגים תהלה רק המדות..."

במכתב י"ח מבאר, כי שרשי המצוות שבתורה הוא שעל ידיהם באים לדבקות בהש"ת וז"ל: „והנה אמרו רז"ל (נדרים כ"ב) אלמלי זכו ישראל לא ניתן להם כי אם ספר התורה וספר יהושע כו', שהרי אדה"ר יציר כפיו של הקב"ה הי' די לו במצות לדבקה בו ית"ש, וכן אאע"ה במדה אחת שהיא אהבה קיים כל התורה כולה... שכל מצות שבתורה והסיגים הם צירופי מדות ועצות לדבקות הבוית"ש..."

ולהיות שיסוד ושורש העבודה בתורה ומצות הוא הדבקות ע"כ הי' מזהיר ומקפיד על החסידות-הדייקנית (שיינפרומקייט) המדקדקים ב„מלאכת עבודה" לעשות רק המלאכה של העבודה בדיוק, בתנועות ובקולות וניגונים, ולא על המחשבה שבמוח ועל רגש הלב לדבק ביוצרים בדחילו ורחימו, ואמר: „אל ירבה בדקדוקים יתירים בכל דבר שעושה... וישקול המעשה במאזני השכל אם יבוסל מחמת החומרא ההוא הרביקות בינו ובין קונו יותר טוב שלא להחמיר מאוד... במה דברים אמורים בחומרות שאדם מחמיר לעצמו בדברים שאין להם יסוד ושורש בשו"ע, אבל בחומרות המפורשות בשו"ע צריכים להחמיר אף שיבטל לפי שכלו מהדבקות כי בודאי זה טעות, כי התורה בכללה בכל פרטי' ודקדוקי' מרעיא מהימנא עד השו"ע לא נתנו לנו רק כדי להיות דבקים בשמו הגדול כו..." (ליקוטי אמרים מדף כ"ו והלאה).

במכתב ד', מזהיר להיות סבלנים, ולהשמש במדת סבלנות גם עם דשעים. ובסו"ס ליקוטי אמרים מובא שהי' אומר, שגם הרשע גמור יש לו שעה שמתוך התוהו ובוהו שבנפשו פנימה יוכל להגיע קרוב אל רצון הבוית"ש... (וראה בהחסידות להרא"ה מרקוס ע' ק"מ).

ד.

לעומת העת החדשה שהחלה אז להראות ניצני ההשכלה והתקדמות גם בקרב אחי' בפולין, גאליציה ורוסיה, ערך מכתבים לאנ"ש באזהרות להתרחק מחוקות העמים ונימוסיהם, ושלא יתקרבו אליהם, כאשר המכתבים ההם נדפסים ומצוים ע"כ לא אאריך בהם, אך בכלל נראה עד כמה שהיו הצדיקים נ"ע זלזלה צופים נאמנים על כל דבר נפל' ביעקב ועל כל הנעשה בישראל, עמדו וזהירו על הסכנה המרחפת למען אשר ישמרו את נפשותיהם מהלכד ברשת המינות והכפידה ר"ל.

וכה הי' עובד עבודת הקודש לגדל ולחזק את ה„כולל" שיסד, לכלכלם בלחם לטי הסף ולתת לכל איש ואיש די פרנסתו ולכל גוי' די מחסורה. ועבודתו היתה למעלה מכל הסבל. ובשנת תקמ"ז בחודש אב, לרגלי המחלות ששררו אז ר"ל, מעוצר רעה ויגון מכל העם מסביב נחלה הדה"ק מאוד והוכח במכאובים אשר לא הונח לו מהם וכה התהפך במכאוכיו על ערש דוי עד יום ב' דר"ח אייר שנת תקמ"ח, אמנם שכלו הי' זך וצליל, שכל צח ומצוחצח זך לקחו וברור מלולו נדעה מיושבת עד יומו האחרון.

בשעה אחת קודם פטירתו הזהיר להנצבים עליו לאמור: סודו נא מעלי כי הנה ה' נצב עלי! ויצאה נשמתו באחד! ומנוחתו כבוד בטבריא ועל מצבתו חקוק בזה"ל:

פ"נ בשנת תקמ"ח מוהר"ר מנחם מענדל בהרב מו"ה משה זל"ה בר"ח אייר יום ב'. כי כן צוה בצואתו שלא לתארו בשום תואר הכבוד. והניח אחריו ברבה ס' פרי הארץ, פרי העץ ולקוטי אמרים. אחרי פטירתו נהל את העדה הרה"ק מו"ה אברהם הכהן קאליסקער ז"ל, והוא ערך את המכתבים מדי שנה בשנה להחסידים ואנ"ש כדרך שהי' הרה"ק מוהרמ"מ ז"ל עושה ולא נעשה שנוי במצב העדה. בשנת תקס"ב פרצה מחלוקת בין הרה"ק מוהר"א הכהן ז"ל ובין הגה"ק מוהרש"ז כלאדי ז"ל ונעשה פירוד לבבות בין הני תרי ריעי דלא מתפרשי עיי בעלי לה"ד, כאשר יסופר בארוכה בתולדות בית רבי ח"א פרק כ"א ואכמ"ל. בשנת תק"ע ביום ד' לחודש שבט נתבקש הרה"ק מוהר"א הכהן קאליסקער לשיבה של מצלה ומנ"כ בטבריא זי"ע ועכ"ל.

ה.

התיחסות הרה"ק החוד"א אל החסידים, ועול"י אה"כ הקדושים הנ"ל זל"ה"ה.

הרב הגאון הקדוש מו"ה חיים יוסף דוד אולאי ז"ל המפורסם בחיבוריו הרבים, ובקיצור שמו חיד"א, בן דורם של הבעש"ט ותלמידיו זל"ה"ה בכל"ל, וממכירי הרה"ק מוהרמ"מ מוויטעבסק והרה"ק מוהר"א כהן קאליסקער זל"ה"ה, אשר ראה אותם בירושלים או בטבריא כפי אשר יזכירם בספרו דרכי יוסף (ירד הלכות כלאים סי' רצ"ט) לענין הלכה למעשה, בזה"ל:

„זה שנים כן באו סיעת ספריא מקרית חוצות לשכון כבוד בארץ ותרי מינייהו רבנן הכהקדשים והמטהרים בהדר"י הדרי"ם ועין רואה הני מאני רדבנן מכף רגלם ועד ראשם לבושי משי, ואיבעיא להו לרבנן מה מצוה זו, ומצאה הקפידה אמור רבנן בטעמא כי לדעתם חוטי פשתן על ערבי"ם בגל בגדי צמר שבעולם והוה כלאים, דין גרמא רשויה אנפשייהו לכל בגדי צמר מ"מ כבגדי כלאים אלו דבריהם, ויהי מאז בקרבי כאש בוערת, אך לא הי' אדם מרבני עיר קדשנו ואנשי מעשה דחש לה, כי בכל גלילות ארבע כנפות הארץ כל ישראל לובשים בגדי צמר מכל המקומות כספורסם, ולבי הי' מהסס תדיר במימר קדישין הנהו חסידים, אך זה היום באו לידי תשובות כת"י מאהד מרבני איטליא... שמהר"ש אבוהב הסכים שאין השש תערובות וכו' ותנוה נפשי"ו.

הדברים הללו מראים בעל"ל כי התיחס אליהם ביראת הכבוד ולבו חיי מהסס תדיר ב„מימר קדישין“, רק כאשר ראה התשובה שמהר"ש אבוהב ז"ל שהי' חסיד וקדוש – הסכים שאין חשש תערובות נחה דעתו, ועוד נראה מדבריו כי המנהג שנהגו הצדיקים מימות הרבי ר' בעד ז"ל ללבוש בגדי משי, עשה עליו

רושם גדול, שלא ראה סלסול כיו"ב בין הרבנים הספרדים והאשכנזים, ומבליט התפעלותו במ"ש: „המהקדשים והמטהרים בהדרי הדרי"ם" כלומר שהם „הדור בלבושם“.

כששים שנה אחרי כן נראה תסיסה גדולה במערכות החסידים אודות לבישת בגדי צמר בשעת התפלה, שרצו להחמיר שגם אלו האנשים שלובשים צמר עכ"פ בשעת התפלה, כיון שמתפללין בנוסח ספרד לא ילבשו בגד צמר, ורבו דברי ריבות בשערים בגלל הדבר הזה, כנראה בתשובה שהשיב בשו"ת חתם סופר חא"ח סי' ט"ז וז"ל: ותמהתי על דברי הגאון מאוהעל ובע"ס ישמח משה עה"ת, מ"ש כי מתפללי ספרדיות קבלו עליהם שלא להוריד לפני התיבה סי שמלביש צמר, אם קבלה הוא נקבל, אך אני רואה עיקר מתפללי ספרדיות הם גולי שפניא זפורטגאל הזמה דרים באמסט"ד ולונדון והמבורג והמה וחמיהם בגד צמר ילבשו בשעת תפלתם...". הח"ס ז"ל לא החסיא המטרה, שהרי מי לנו גדול בידיעת מנהגי המקובלים מגורי האר"י החי, מהרחיד"א ורבני אה"ק שבימיו שהתפללו בנוסח ספרד ולבשו צמר כאמור.

כן נראה אותו מתיחס בהערצה לררכי החסידים ברושים לכל חפצי שמים, כאשר כה יאמר (בשה"ג מערכת ספרים „אור החיים“): „ושמענו כי עתה בטולניא הם מחשיבים אותו הרבה ונדפס עוד שני פעמים ונתעורר זה ע"י שהרב החסיד קדוש מוהר"ר בעש"ט הגיד גדולות נשמת מוהר"ח הנזכר“.

ובמערכת צפנת פענח כתב: „דרושים על סדר הפרשיות בספר שמות והם דרושים נחמדים בדרך פרד"ס בכמה אופנים חיברם הרב החסיד מוה"ר יעקב יוסף ול"ו רג"ל על לשונו הקדמת רבו הרב המפורסם קדוש יאמר לו מריה ישראל. בעש"ט...“

והצדיקים מתלמידי הבעש"ט ז"ל, התיחסו בכבוד להרחיד"א ראה לעיל במערכת הרבי ר' אלימלך זצ"ל מליוענסק מה שאמר על החיד"א זצ"ל וספריו הרבים, שחיבר יותר מחמשים ספרים, וראה תולדותיו וקורותיו בס' „מעגל טוב" שכתב בעצמו, ובס' „תו חיים" שבראש ספרו „שם הנדולים" הוצאת הר"מ קרענגיל קראקא, מאותיותיו ומופתיו אשר פעל ועשה, וזיכה את הרבים, ונפטר בליווארנו י"א אדר שנת תקס"ו לפ"ק זי"ע ועכ"י.

